

*Гура А.О.,
студентка ФІЕП,
ВДПУ ім. М. Коцюбинського*

ІНФОРМАЦІЙНІ ПРАВА СТУДЕНТІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

У статті на основі аналізу чинного Законодавства проаналізовано інформаційні права студентів, визначено перешкоди у їх реалізації, перспективи внесення змін до Законодавства з метою приведення у відповідність до європейських норм.

Ключові слова: інформаційні права, інформаційні технології, інформація.

Швидкий розвиток інформаційних технологій, запровадження їх у життєдіяльність суспільства і функціонування органів державної влади, стали передумовою формування інформаційного суспільства. Ці технології не оминули і навчальний процес. У всіх без винятку ВНЗ України активно використовуються новітні інформаційні технології. Відповідно кожен учасник навчального процесу – викладач чи студент повинен знати сутність своїх інформаційних прав, поява яких стала можливою лише завдяки розвитку та впровадженню сучасних інформаційних технологій. Інформація становить основу благополучного та постійного розвитку суспільства та громадян, зокрема як суб'єктів суспільних відносин, які користуються цією інформацією. Водночас розбудова інформаційного суспільства нерозривно пов'язана із забезпеченням інформаційних прав громадян, а конкретно – студентства, яке є однією із найактивніших груп населення у плані користування інформацією.

Проблема інформаційних прав є доволі актуальною, адже сучасний світ не можливо уявити без інформації, всеохоплюючого явища, яке полонило планету в останні десятиріччя. Актуальність питання підтверджується значною кількістю досліджень, спрямованих на вивчення

інформаційних прав. До таких варто віднести: монографії Ю. Шемшученка, І. Чижа [13], В. Тація, О. Петришина [9]; статті І. Діордіци [2], К. Калюжного [8], Т. Костецької [11], Є. Пілата [12]. Питання інформаційних прав студентів відображене і в сучасному Українському законодавстві, а зокрема в Конституції України [10]; Законах України «Про інформацію» [6], «Про доступ до публічної інформації» [5], «Про освіту» [7], «Про вищу освіту» [4].

Інформаційні права людини і, власне, студентів, як покоління, яке у майбутньому будуватиме Україну, лежать в основі розбудови демократичної правової держави, є одним з основних інститутів громадянського суспільства та головним надбанням і цінністю європейської спільноти, а тому їх закріплення в офіційних документах є беззаперечним. Це стосується як міжнародних актів, так і законодавства України, відповідних законів, в яких визначені права та обов'язки студентів.

На міжнародному рівні інформаційні права вперше були закріплені у Загальній Декларації прав людини, прийнятій Організацією Об'єднаних Націй у 1948 р., а саме у ст. 12, ст. 18, ст. 19 [3].

Конституція України також визначає правовий статус особи у сфері інформаційних відносин. Інформаційні права і свободи людини та громадянина належать до так званих прав «першого покоління» – громадянських, політичних, які першочергово визначались невід'ємною частиною людської гідності [9].

Основою інформаційних прав людини безперечно є право на інформацію (закріплене Конституцією, ст. 34), яке включає право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір [10]. Відповідно основою права на інформацію є право людини на отримання інформації.

Конституційне право громадян України на інформацію за своєю структурою є складним правом, основними елементами якого є: право

на вільне збирання інформації; право на вільне зберігання інформації; право на вільне використання інформації; право на вільне поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір; право на охорону та захист інформації [13, с. 294].

Закон України «Про інформацію» регулює відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації. Ст. 2 цього закону встановлює основні принципи інформаційних відносин: гарантованість права на інформацію; відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією; достовірність і повнота інформації; свобода вираження поглядів і переконань; правомірність одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації; захищеність особи від втручання в її особисте та сімейне життя [6].

Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Адже права і свободи людини стають правами громадянина в конкретній визначеній державі тільки тоді, коли вони визнаються та закріплюються в основних нормативно-правових актах цієї держави. Сьогодні ми живемо в інформаційному суспільстві, в якому інформаційні права відіграють надзвичайно важливу роль. У зв'язку з цим в Україні продовжується формування правової системи, що забезпечує гарантування та захист інформаційних прав громадян. Однак право на інформацію не завжди використовується громадянами. Зокрема така група населення як студенти, почасти навіть не знають про власні інформаційні права [8, с. 56].

Інформаційні права та свободи студентів юридично закріплені у Законі України «Про освіту» та Законі України «Про вищу освіту».

Так, частина 1 ст. 51 Закону України «Про освіту» стверджує, що кожен студент (учень, вихованець, курсант, аспірант тощо) має гарантоване державою право на доступ до інформації в усіх галузях знань та право на користування навчальною, науковою, виробничою,

культурною, спортивною, побутовою, оздоровчою базою навчального закладу. Однак, ст. 52 встановлює і обов'язок, пов'язаний з інформаційною сферою, а саме: систематичне та глибоке оволодіння знаннями, практичними навичками, професійною майстерністю, підвищення загального культурного рівня [7].

Закон «Про вищу освіту» також підтверджує закріплені права студентів на інформацію. Згідно зі ст. 62 Закону студенти мають право на: безоплатне забезпечення інформацією для навчання у доступних форматах з використанням технологій, що враховують обмеження життєдіяльності, зумовлені станом здоров'я (для осіб з особливими освітніми потребами); участь у науково-дослідних, дослідно-конструкторських роботах, конференціях, симпозіумах, виставках, конкурсах, представлення своїх робіт для публікації; вибір навчальних дисциплін у межах, передбачених відповідною освітньою програмою та робочим навчальним планом, в обсязі, що становить не менш як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для даного рівня вищої освіти [4].

Також права та обов'язки студентів в інформаційній сфері відображені у Правилах внутрішнього розпорядку, встановлених безпосередньо навчальним закладом, згідно з нормами вітчизняного законодавства.

Одним із головних інформаційних прав студентів, безперечно є право на доступ до публічної інформації. Публічна інформація – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених Законом України «Про доступ до публічної інформації» [5]. Керуючись цим законом кожен студент може здійснити запит на одержання будь-якої інформації (у рамках закону) і отримати від розпорядника інформації

відповідь на запит. Розпорядником може бути суб'єкт владних повноважень (державні органи, органи місцевого самоврядування), юридичні особи, суб'єкти господарювання тощо, від яких можна одержати доступ до інформації що стосується (наприклад) використання бюджетних коштів, інформацію щодо умов постачання товарів, послуг, цін на них та ін. [12, с. 131].

Зважаючи на те, що спектр інформаційних прав студентів є досить широким, головною проблемою все ж залишається недостатня обізнаність студентства у власних правах. Доказом цьому служить акція «Я маю право знати», проведена Українською Гельсінською спілкою з прав людини у вересні 2016 р. Акція відбулась у кількох українських містах одночасно, в тому числі у м. Вінниця. У ній взяли участь декілька вищих навчальних закладів міста. Результати опитування показали, що студенти знають про своє право на доступ до публічної інформації, але рідко ним користуються, майже ніколи не подавали запиту на доступ до публічної інформації і відповідно не писали скаргу [1].

Отже, гарантоване Конституцією України право на інформацію стає усе більш важливим елементом існування демократичного суспільства. Інформаційні права є можливістю, а не зобов'язанням людини. І вона на власний розсуд визначає обсяг і міру реалізації свого права. Студентство, окрім зазначених інформаційних прав, користується певними особливими правами та свободами в інформаційній сфері. Однак ці права не завжди виконуються, а більшість студентів навіть не знає про власні інформаційні права, їх здійснення та захист. Тобто, окрім вдосконалення чинного інформаційного законодавства України, важливим кроком, здійсненим державою повинні бути різноманітні акції, програми, які б сприяли підвищенню рівня правової освіченості студентів в галузі інформаційних прав.

Список використаної літератури:

1. Бобрусь О. Вінницькі студенти рідко користуються правом на доступ до публічної інформації / О. Бобрусь // 20 хвилин. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://vn.20minut.ua/Podii/vinnitski-studenti-ridko-koristuyutsya-pravom-na-dostup-do-publichnoyi-10547766.html>.

2. Діордіца І. Класифікація інформаційних прав і свобод людини та громадянина / І. Діордіца // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – № 7. – С. 116-122.

3. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

4. Закон України «Про вищу освіту»: № 1556-VII від 01.07.2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page4>.

5. Закон України «Про доступ до публічної інформації»: № 2939-VI від 13.01.2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.

6. Закон України «Про інформацію»: № 2657-XII від 02.10.1992. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.

7. Закон України «Про освіту»: № 1060-XII від 23.05.1991. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1060-12/page2>.

8. Калюжний К.Р. Сутність інформаційних прав людини в науці інформаційного права / К. Р. Калюжний // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. – 2012. – № 4. – С. 55-58.

9. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В.Я. Тацій (голова редкол.), О.В. Петришин (відп. секретар), Ю.Г. Барабаш та ін.; Нац. акад. прав. наук України. – 2-ге вид., переробл., і доповн. – Харків: Право, 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://coollib.com/b/340418/read#t32>.

10. Конституція України. Редакція від 30.09.2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

11. Костецька Т. А. Конституційно-правове регулювання інформаційних прав: деякі термінологічні аспекти / Т. А. Костецька // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 2. – С. 114-117.

12. Пілат Є. Право на доступ до інформації як елемент правового статусу особи / Є. Пілат // Вісник Львівського Університету. – 2010. – Вип. 50. – С. 127-132.

13. Правове забезпечення інформаційної діяльності в Україні; за заг. ред. Ю.С. Шемшученка, І.С. Чижа. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2006. – 384 с.

Gura Hannah

INFORMATIONAL RIGHTS OF STUDENTS ACCORDING TO THE UKRAINE'S LEGISLATION

The article analyzes the information rights of students on the basis of the analysis of the current legislation, identifies the obstacles on the way of their implementation, the prospects of amending the legislation in order to bring it in line with European norms.

Key words: information rights, information technologies, information.